

Analysis shows that reforms in Ukraine slowed down primarily through incompetence and low-skilled personnel (ministries, other government bodies). Dominated administrative methods of economic regulation that have exhausted themselves. Unfortunately, most of the participants in the economic process and today not possess modern economic thinking.

KEY WORDS: EKONOMIC REFORMS, EFFICENCY, EDUCATION REFORM.

РЕФЕРАТ

Носаченко Ю.С. Экономические реформы и проблемы подготовки специалистов вузов. / Ю.С. Носаченко // Вестник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вып. 26.

В работе анализируются вопросы, проблемы и противоречия, проведения экономических реформ в Украине, которые должны носить системный характер, требуют радикальной модернизации экономики. Особое внимание обращается на необходимость реформирования национального образования, в направлении реальной (не формальной) реализации требований Болонского процесса.

Следствием реформ должен быть рост ВВП, государственного бюджета, улучшение жизни людей, без нарастания социальной напряженности. Это будет положительно способствовать и международной экономической интеграции Украины, улучшения демократизации общества.

Анализ показывает, что проведение реформ в Украине тормозится, прежде всего, из-за непрофессионализма и низкой квалификации кадров (министерств, ведомств, других органов государственной власти). Преобладают административные методы регулирования экономики, которые себя исчерпали. К сожалению, большинство участников экономического процесса и сегодня не обладают современным экономическим мышлением.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РЕФОРМЫ, ЭФЕКТИВНІСТЬ, РЕФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ.

УДК 65.016.1:005:336

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Парфентьева О.Г.

Постановка проблеми. Стратегічний потенціал підприємства є основною характеристикою розвитку підприємства. Управління стратегічним розвитком підприємства необхідне для розробки та впровадження певної системи управління, основою якої є система аналізу, оцінювання та діагностики потенціалу та певних процесів його змін. В зв'язку з цим використовують різні методики аналізу та діагностики стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства, які постійно удосконалюються.

Аналіз публікацій та постановка завдання. Незважаючи на досягнення вчених – економістів, деякі теоретичні та практичні питання у цій галузі знань ще недостатньо висвітлені, тому дослідження проблематики управління стратегічним потенціалом та потенціалом розвитку є важливим та необхідним.

Основна частина. Економічна сутність стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку, на сьогодні, по-різному розглядається видатними вченими – економістами. Цим питанням займалися такі науковці, як: Б.Є. Бачевський, А.Я. Берсуцький, В.Г. Герасимчук, С.М. Глухарев, В.І. Довбенко, І.В. Заблудська, А.В. Ковалевська, В.В. Ковальов, А.В. Колесніков, Н.С. Краснокутська, Н.В. Касьянова, В.М. Мельник, Є.В. Мних, О.І. Олексюк, І.М. Рєпіна, О.О. Решетняк, Ю.О. Тараруєв, О.С. Федонін, В.Г. Федорова, Б.Г. Шелегеда, Ю.С. Шипуліна тощо.

Слід зазначити, що дослідження поняття категорії «стратегічний потенціал підприємства» проблема не нова і розглядається паралельно з питаннями формування стратегії розвитку підприємства. Однак, чіткого визначення «стратегічного потенціалу підприємства» немає в літературі, оскільки вчені розкривають лише значення його застосування та фактори, що впливають на його рівень [10, с. 21]. Класифікація потенціалу за видами досліджена на цей час краще, ніж його загальна внутрішня структура. Проте значна кількість авторів застосовує одні й ті ж самі поняття: стратегічний потенціал, потенціал розвитку, вкладаючи в них свій зміст, який не співпадає з іншими трактуваннями. Нажаль, дотепер немає єдиного визначення, яке відображає сутність категорії «стратегічний потенціал»

та «потенціал розвитку підприємства», немає однозначного підходу до змісту етапів діагностики потенціалу підприємства. Так, наприклад, можна виділити наступні основні підходи до формування сутності даних видів потенціалу.

Вітчизняний економіст В. Довбенко виділяє потенціал розвитку і стверджує, що: « потенціал розвитку – це властивість забезпечити додатковий прибуток за рахунок підвищення кількісних або якісних характеристик носія». З позиції стратегічного управління потенціал підприємства формується на основі системи взаємодії інтересів та зобов'язань сторін, що створює умови для пошуку можливостей розвитку підприємства [3, с. 13].

Вчений Б. Бачевський також розглядає потенціал розвитку і вважає, що: «потенціал розвитку – це властивість носія піддаватися змінам, які забезпечать посилення існуючих або появу нових властивостей, які можуть бути додатково створені у розмірах, обмежених природними, організаційно-технічними та загальноекономічними умовами. Він може проявлятися як властивість забезпечити додатковий прибуток за рахунок підвищення кількісних або якісних характеристик і стосується, головним чином, складних організаційних систем, як от підприємство, галузь [1, с. 32]».

На думку економіста Ю.С. Шипуліної, «потенціал розвитку – це комплекс взаємопов'язаних ресурсів та здатності до їх реалізації, які визначають спроможність господарюючого суб'єкта приводити у відповідність до зовнішніх внутрішні можливості розвитку на основі постійного пошуку і використання нових сфер і способів реалізації наявних та перспективних ринкових можливостей [11, с. 5]».

Науковець Б. Шелегеда виділяє стратегічний потенціал підприємства і розглядає його як «можливості розвитку підприємства, резерви і ресурси формування стратегічного плану підприємства, що має переважно суб'єктивний характер». Також, вчений виділяє тактичний потенціал, під яким розуміє ресурси підприємства потенційно і реально використовувані для рішення оперативних задач, джерело стабільного, ритмічного функціонування підприємства [10, с. 22].

За визначенням вченого О.О. Колесніка, стратегічний потенціал підприємства за своєю суттю представляє складну, динамічну, ієрархічну й стохастичну (за характером взаємозв'язків) систему, до основних характеристик якої належать: структура; можливості, які реалізовані, так і нереалізовані; ресурси, необхідні для реалізації можливостей потенціалу; знання, навички й уміння менеджерів, що дозволяють використати ресурси потенціалу підприємства [5, с. 14].

Науковець Р.В. Марушков трактує стратегічний потенціал, як здатність підприємства забезпечувати своє довгострокове функціонування та досягнення стратегічних цілей на основі використання системи наявних ресурсів [6, с. 8].

Вчені О.С. Федонін та Н.С. Краснокутська поділяє потенціал підприємства за ступінню використання можливостей підприємства на фактичний (поточний, реалізований, досягнутий у даний момент) і перспективний (стратегічний, орієнтований на досягнення довгострокових цілей). Така диференціація дозволяє оцінювати ступінь використання потенціалу підприємства через порівняння його перспективного рівня з фактичним значенням. Основним етапом оцінки стає визначення потенційних можливостей підприємства [6, с. 11]. Отже, стратегічний потенціал підприємства, на їх думку – це у певний спосіб упорядкована сукупність стратегічних ресурсів, що дають змогу під час їх використання досягнути ефекту синергізму [6, с. 22].

Вчений – економіст О.С. Федонін вважає, що потенціал відображає минуле, тобто сукупність властивостей, нагромаджених системою в процесі її становлення і таких, що зумовлюють можливості до її функціонування та розвитку (за цим твердженням «потенціал» набуває значення поняття «ресурс»); характеризує рівень практичного застосування і використання наявних можливостей – це забезпечує розмежування реалізованих і нереалізованих можливостей («потенціал» збігається з поняттям «резерв»); орієнтується на розвиток, на майбутнє (будучи єдністю стійкого і мінливого станів, потенціал містить можливі елементи майбутнього розвитку) [9, с. 11].

О.В. Березін під стратегічним потенціалом розуміє «сукупність ресурсів, що забезпечують виживання підприємства у конкурентному середовищі у перспективі»; В.Д. Макарова – «сукупність наявних ресурсів та можливостей для розробки і реалізації стратегії підприємства»; Є.В. Лапін – «потенційні можливості підприємства при найбільш ефективному використанні ресурсів»; Л.С. Шеховцева – «можливості досягнення стратегічних цілей виробничої системи при використанні її елементів (ресурсів)»; В.Б. Горбань – «сукупність обмежених наявних ресурсів та компетенцій підприємства по досягненню глобальних й стратегічних цілей в майбутньому з урахуванням відповідних умов зовнішнього середовища»; В.В. Пастухова – «можливості досягнення стратегічних цілей за рахунок ефективного використання ресурсів»; Л. Ю. Гордієнко, Є.В. Швець – «сукупність поточних та майбутніх ресурсів і можливостей, які можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних цілей в трансфор-

маційних умовах»; Г.І. Кіндрацька – «економічні можливості організації, які можуть бути використані для досягнення стратегічних цілей; систему взаємопов'язаних елементів, які виконують різні функції для забезпечення реалізації сформованої стратегії»; Н.С. Миколайчук – «сукупність здібностей кадрового складу та здатності технічної та організаційної системи до постійного вдосконалення у відповідності з цілями підприємства»; Р.В. Фещур – «потенціал, сформований відповідно до цілей підприємства, що відображає можливості підприємства передбачити зміни в зовнішньому середовищі та готовність гнучко реагувати на ці зміни»; В.Н. Гавва – «граничні можливості досягнення глобальної та локальної стратегічних цілей у відповідних зовнішніх умовах»; О.А. Пробоїв – «сукупність збалансованих стратегічних ресурсів, ключових компетенцій та основних знань, достатній рівень розвитку яких при залученні інноваційних інструментів може забезпечити ефективне досягнення цілей підприємства у довгостроковій перспективі»; І.М. Парасій – Вергуненко – «можливості щодо досягнення стратегічних цілей за рахунок ефективного розподілу і використання власних та залучених ресурсів, а також можливість формувати певні конкурентні переваги через ресурсне забезпечення відповідного рівня конкурентного статусу підприємства»; В.А. Гросул, Ю.Ю. Василенко – «сукупність динамічних здатностей підприємства, на використанні яких ґрунтується його майбутній успішний розвиток»; І.С. Левик – «систему взаємопов'язаних елементів, які характеризуються різними видами ресурсів, компетенцій та можливостей, визначають спроможність створювати конкурентні переваги для забезпечення ефективного довгострокового розвитку підприємства» [8, с. 84].

Узагальнюючи досліджені праці вище перерахованих вчених – економістів, можна виділити такі підходи до визначення суті стратегічного потенціалу [8, с. 82]:

- ресурсний (потенціал розглядається як сукупність наявних ресурсів чи таких, що можуть бути залучені зі сторони);
- цільовий (потенціал відображає не тільки ресурси, а й можливості щодо їх ефективного використання у процесі досягнення цілей);
- структурно-функціональний (потенціал – це сукупність елементів, кожен із яких виконує відповідні функції);
- конкурентний (потенціал характеризується як джерело конкурентних переваг).

Отже, незважаючи на деякі відмінності у розумінні стратегічного потенціалу підприємства різними вченими, майже всі вони погоджуються з тим, що стратегічний потенціал характеризується ресурсами, компетенціями та цільовою спрямованістю.

Узагальнивши праці економістів стратегічний потенціал підприємства можна визначити як сукупність наявних ресурсів, компетенцій, певних можливостей, резервів, властивостей та здатностей, які дають можливість закріпитись на ринку та визначають перспективи свого розвитку з метою досягнення підприємства перспективних, стратегічних цілей по задоволенню потреб ринку з урахуванням відповідних змін умов зовнішнього та внутрішнього середовища.

Розкриваючи сутність досліджуваних понять виділимо їх основні характерні риси. Основними характерними рисами стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку є [6, с. 20]:

- комплексність проблем і необхідність їхнього вивчення в єдності технічних, економічних, соціальних, психологічних, управлінських та інших аспектах;
- ускладнення розв'язуваних проблем та об'єктів;
- зростання кількості зв'язків між об'єктами;
- динамічність ситуацій, що змінюються;
- дефіцитність ресурсів;
- підвищення рівня стандартизації й автоматизації елементів виробничих та управлінських процесів;
- глобалізація конкуренції, виробництва та кооперації;
- посилення ролі управлінського фактора.

Процес формування потенціалу підприємства загалом характеризується одним із напрямків його економічної стратегії і полягає у створенні та організації системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був чинником успіху в досягненні цілей діяльності підприємства. При цьому використовуються такі основні наукові підходи (рис. 1) [6, с. 24-27].

Базуючись на загальній методології дослідження потенціалу, оцінка потенційних можливостей розвитку підприємства, яка запропонована вченими – економістами А.В. Ковалевською та В.Г. Фодоровою передбачає проведення значних дій [4, с. 121-128]:

1. Визначення напрямів дослідження потенційних можливостей розвитку.
2. Формування системи об'єктів дослідження, що характеризують можливості розвитку підприємства.

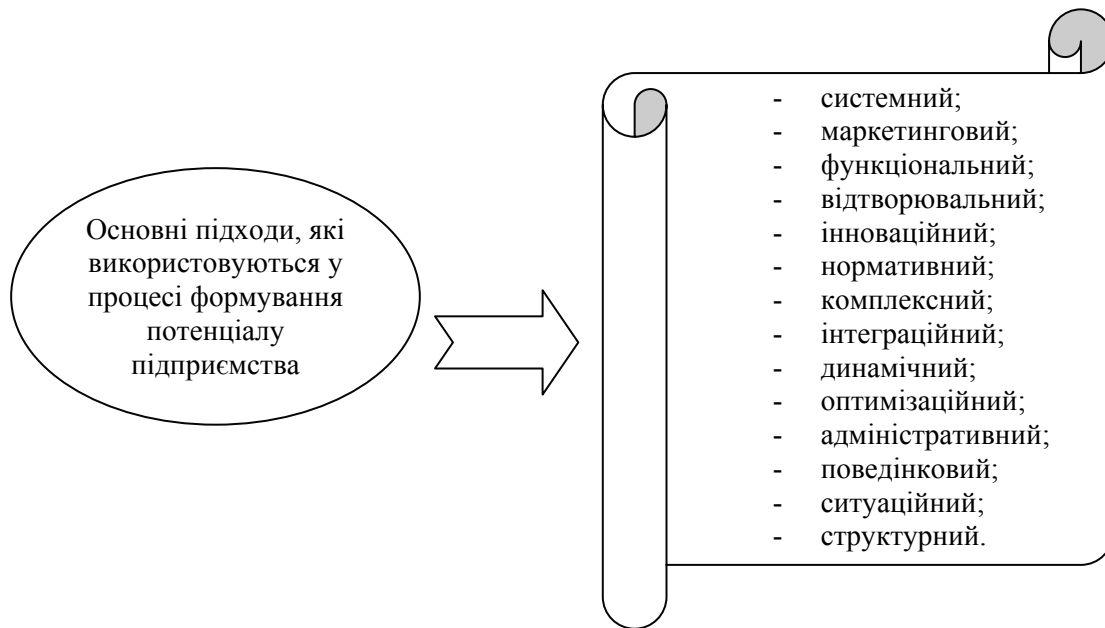

Рисунок 1. – Основні підходи до формування потенціалу підприємства

3. Проведення експертної оцінки можливостей розвитку підприємства.
4. Визначення значущості окремих напрямків дослідження можливостей розвитку підприємства.
5. Узагальнення індивідуальних оцінок перспектив розвитку підприємства.

У зв'язку з основною метою підприємства, отримання прибутку, у проаналізованих дослідженнях простежено, що збільшення загального економічного потенціалу підприємства як сукупності економічних ресурсів та можливостей для розвитку підприємства визначає взаємовплив потенціалу та ринкової вартості підприємства.

Висновок. Отже, проведений аналіз вчених – економістів щодо теоретичних аспектів до визначення сутності стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства дозволив нам сформулювати поняття цих двох економічних категорій. Потенціал розвитку підприємства – це можливість забезпечення додаткових вигод за рахунок змін кількісних та якісних характеристик, яка обмежена впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Стратегічний потенціал підприємства – це перспективне об'єднання послідовно організованих ресурсів і можливостей, що характеризуються цільовою спрямованістю.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства [Текст] : навч. пос. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
2. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством: Графічне моделювання. – К.: КНЕУ, 2006. – 363 с.
3. Довбенко В.І. Потенціал і розвиток підприємства [Текст] : навч. пос. / В.І. Довбенко, В.М. Мельник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 232 с.
4. Ковалевська А.В. Конспект лекцій з дисципліни «Потенціал і розвиток підприємства» / А.В. Ковалевська, В.Г. Федорова. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 131 с.
5. Колесніков О.О. Управління стратегічним потенціалом підприємства [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Олександр Олегович Колесніков [Укр. акад. друкарства]. – Харків, 2005. – 20 с. – Бібліогр.: с.8.
6. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства [Текст] : навч. пос. / Н.С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
7. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия / Е.В. Лапин. – Сумы: Унив. кн., 2002. – 278 с.
8. Левик І.С. Стратегічний потенціал Машинобудівного підприємства: суть та елементи / І.С. Левик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 727. – с. 81-88.
9. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [Текст] : навч. пос. / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.

10. Шелегеда Б.Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства: [Текст] : Б.Г. Шелегеда, Н.В. Касьянова, А.Я. Берсуцький та ін. – НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк: ДонУЕП, 2006. – 219 с.

11. Шипуліна Ю.С. Управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.02.02 / Юлія Сергіївна Шипуліна [Укр. акад. друкарства]. – Харків, 2006. – 18 с. – Бібліогр.: с.8.

РЕФЕРАТ

Парфентьева О.Г. Теоретичні аспекти до визначення сутності стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства. // Вісник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вип. 26.

В статті розглянуті деякі підходи вчених – економістів щодо визначення сутності стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку, визначено характеристики потенціалів, їх основні складові та чинники, які впливають на формування стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку.

Потенціал розвитку підприємства – це можливість забезпечення додаткових вигод за рахунок змін кількісних та якісних характеристик, яка обмежена впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Стратегічний потенціал підприємства – це перспективне об'єднання послідовно організованих ресурсів і можливостей, що характеризуються цільовою спрямованістю.

Стратегічний потенціал підприємства є основною характеристикою розвитку підприємства. Управління стратегічним розвитком підприємства необхідне для розробки та впровадження певної системи управління, основою якої є система аналізу, оцінювання та діагностики потенціалу та певних процесів його змін. В зв'язку з цим використовують різні методики аналізу та діагностики стратегічного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства, які постійно удосконалюються.

Виділяють такі підходи до визначення суті потенціалу як, ресурсний (потенціал розглядається як сукупність наявних ресурсів чи таких, що можуть бути залучені зі сторони); цільовий (потенціал – це ресурси та можливості їх ефективного використання у процесі досягнення цілей); структурно-функціональний (потенціал розуміється як сукупність елементів, кожен із яких виконує відповідні функції); конкурентний (потенціал ототожнюється із джерелом конкурентних переваг).

Процес формування потенціалу підприємства загалом характеризується одним із напрямків його економічної стратегії і полягає у створенні й організації системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був чинником успіху в досягненні цілей діяльності підприємства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПОТЕНЦІАЛ, ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ, СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ФОРМУВАННЯ ТА ДІАГНОСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.

ABSTRACT

Parfentieva O.G. Theoretical aspects to determining the nature of the strategic potential and potential development companies. // Visnyk NTU. – K.: NTU – 2013. – Vol. 26.

The main approaches of scientists-economists to the essence of strategic and development potential determining are analyzed by the article author; the main potentials' characteristics, their basic components and factors, that influence the strategic and development potential formation are outlined.

The scientific concept of “potential of enterprise development” as opportunity of additional benefits providing due to the changes of quantitative and quality descriptions, limited by influence of external and internal factors is given by the author. The strategic potential of an enterprise is determined as perspective association of consistently organized resources and possibilities that are characterized by aimed orientation.

It is marked that strategic potential of enterprise is basic description of enterprise development. It is set that a management strategic development of enterprise is needed for certain control system development and introduction, basis of which is the system of analysis, evaluation and diagnostics of potential and certain processes of its changes. So different methodologies of strategic potential and potential of enterprise development analysis and diagnostics, that constantly improved, are used correspondingly.

The following approaches to the essence of potential are exposed: resource potential (is examined as totality of present resources or such that can be attracted outside); aimed potential (resources and their possibilities of effective using in the process of aims achievement); structural and functional potential (totality of elements each of that executes corresponding functions); competitive potential (equates with the source of competitive edges).

It is showed that a process of enterprise potential forming is one of directions of its economic strategy that comprises the creation and organization of the system of resources and competences that result in their cooperation as a factor of successful enterprise's activity aims achievement.

KEY WORDS: POTENTIAL, DEVELOPMENT POTENTIAL, STRATEGIC POTENTIAL, ENTERPRISE'S POTENTIAL FORMING AND DIAGNOSIS.

РЕФЕРАТ

Парфентьева Е.Г. Теоретические аспекты к определению сущности стратегического потенциала и потенциала развития предприятия. // Вестник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вып. 26.

В статье рассмотрены некоторые подходы ученых – экономистов к определению сущности стратегического потенциала и потенциала развития, определены характеристики потенциалов, их основные составляющие и факторы, влияющие на формирование стратегического потенциала и потенциала развития.

Потенциал развития предприятия – это возможность обеспечения дополнительных выгод за счет изменений количественных и качественных характеристик, которая ограничена влиянием внешних и внутренних факторов. Стратегический потенциал предприятия – это перспективное объединение последовательно организованных ресурсов и возможностей, характеризующихся целевой направленностью.

Стратегический потенциал предприятия является основной характеристикой развития предприятия. Управление стратегическим развитием предприятия необходимо для разработки и внедрения определенной системы управления, основой которой является система анализа, оценки и диагностики потенциала, а также определенных процессов его изменений. В связи с этим используют различные методики анализа и диагностики стратегического потенциала и потенциала развития предприятия, которые постоянно совершенствуются.

Выделяют следующие подходы к определению сущности потенциала как, ресурсный (потенциал рассматривается как совокупность имеющихся ресурсов или таких, которые могут быть привлечены со стороны); целевой (потенциал – это ресурсы и возможности их эффективного использования в процессе достижения целей); структурно-функциональный (потенциал понимается как совокупность элементов, каждый из которых выполняет соответствующие функции); конкурентный (потенциал отождествляется с источником конкурентных преимуществ).

Процесс формирования потенциала предприятия в целом характеризуется одним из направлений экономической стратегии и заключается в создании и организации системы ресурсов и компетенций таким образом, чтобы результат их взаимодействия был фактором успеха в достижении целей деятельности предприятия.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ПОТЕНЦИАЛ, ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ, СТРАТЕГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ, ФОРМИРОВАНИЯ И ДИАГНОСТИКА ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ.

УДК 656.13

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Петровська С.І.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Стабілізація економічних процесів у нашій державі призводить до постійного збільшення розмірів пасажирських перевезень, що потребує перебудови в короткі терміни роботи всього пасажирського комплексу держави шляхом розв'язання великої кількості різноманітних задач з удосконалення технічної й технологічної складової процесу перевезень пасажирів. Головна задача держави полягає в створенні сучасного, ефективно працюючого в ринкових умовах пасажирського транспорту, прибутковість якого буде зростати не лише від збільшення обсягів перевезень, а й завдяки раціональному використанню основних фондів і скорочення матеріальних і фінансових витрат на перевезення.

Неможливо досягнути високих результатів обслуговування пасажирів без покращення якісних показників використання рухомого складу, до яких в першу чергу відноситься коефіцієнт випуску автобусів на лінію, скорочення втрат лінійного часу, збільшення швидкості сполучення. Тобто, виконання задачі повного задоволення потреб населення в перевезеннях необхідно починати з підвищення рівня виробничої діяльності автотранспортного підприємства, тобто з виявлення та ефективного використання прихованих можливостей підприємства.